

COVA XIVES: TROBALLES PREHISTORIQUES A EIVISSA

per Miquel Trias
del Speleo Club Mallorca

INTRODUCCIO

Durant les nostres recerques en el Puig Guixa, al N. E. de la vila d'Eivissa, trobarem la que anomenarem *Cova Xives*, desconequent-ne el topònim autèntic; i sense massa possibilitats de trobar-lo, degut a la substitució dels pagesos de la zona per "residents" aliens a la cultura popular de l'illa.

En aquesta cavitat férem la troballa objecte del present treball: uns materials prehistòrics, que si bé pocs i en mal estat, són un document ben significatiu de la presència de l'home prepúnnic a Eivissa. Vists els resultats de les nostres exploracions, no podem evitar fer la consideració de que, davant l'especulació sobre l'existència d'una cultura prepúnica a les Pitiüses, els investigadors han negligit incomprendiblement la prospecció sistemàtica de les coves, especialment tinguent el precedent de la Cova des Cuieram.

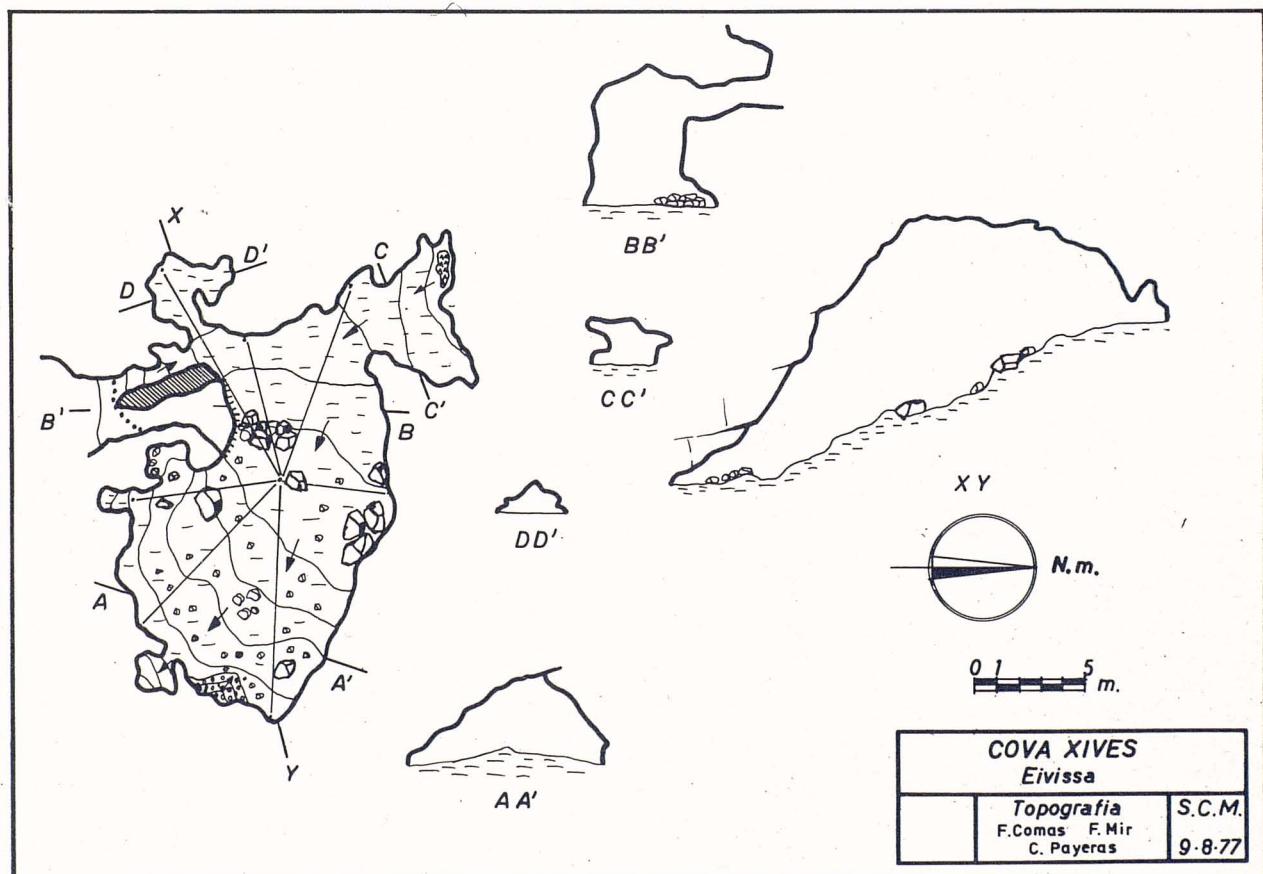
LA CAVITAT

Situació

La cova està situada a la vessant oriental del Puig Guixa, aprop d'una torrentera; les seves coordenades són: x— 5° 09' 25", y— 38° 56' 03" z— 150 m.

Descripció

Dues boques donen accés a la cavitat, una penjada a 4 m. per damunt el pis; l'altra alta i estreta, permet entrar gairebé a peu pla a una sala de 20 x 12 metres allargada en sentit N.O. S.E.. Aquesta única sala té uns 8 m. d'altària, el seu pis baixa amb una inclinació d'uns 25° fins arribar a una cota de —10 m. La sala constitueix un bon lloc d'habitació, ben il·luminada, plana i d'accés fàcil.

Morfologia

La morfologia és principalment clàstica, només en els diverticles de la zona Oest s'aprecien formes de corrossió. Precisament en el més septentrional d'aquests és on trobam la petita massa de guix que més endavant relacionarem amb l'espeleogènesi. A les zones pròximes a la boca predominen els sediments argilosos, a la resta de la cova trobam només sediments clàstics i especialment moltes de pedres alòctones. Les formes litogèniques són escases.

Gènesi

Aquesta cavitat com a fenomen aïllat, sense relació amb cap sistema hídric s'ha d'haver originat a partir d'unes condicions locals especials de la roca encaixant. Aquí podria esser la presència de guix dins les calcàries triàsiques el determinant d'unes condicions favorables a l'espeleogènesi, que seguiria l'esquema clàssic: a partir dels buits inicials formats per corrossió, s'organitzaria un procés clàstic que donaria l'estructura actual a la cova, sense que quedi molt clar a quin dels factors atribuir l'obertura de les boques.

LES TROBALLES

Ubicació

Els materials que ara estudiam, fragments de ceràmica manual i a torn, estaven escampats arreu de la cova, uns completament superficials, d'altres mesclats entre les pedres que cobreixen gran part del pis, sense que aparesqués gens de nivell enlloc.

Inventari dels materials indígenes

1. Fragment de vora d'una peça esferoidal sense coll, pasta ocre-gris-negre.
2. Fragment de vora de peça esferoidal, llavis de la boca cantelluts, pasta negre.
3. Fragment de vora voltada, pasta gris fosca compacta de bona qualitat.
4. Fragment de vora voltada, llavis cantelluts, pasta color siena vermellosa.
5. Fragment de vas globular de vora voltada, pasta negra, interior de la pasta vermellosa.
6. Fragment de vora voltada, pasta grisa molt porosa.
7. Fragment de peça globular? amb coll quasi dret, pasta entre grisa i vermella, molt porosa.
8. Fragment de peça globular de coll dret, pasta ocre, interior de la pasta vermellosa.
9. Ansa plana, color ocre-siena.
10. Ansa plana, color ocre-gris.
11. Ansa plana amb perforació vertical, pasta siena per fora, grisa per dins.
14. Fragment de bol, pasta entre gris i siena.
15. Fragment vora vas troncocònic amb ansa plana horitzontal, pasta gris-ocre.
16. Fragment de cul pla, pasta grisa.
17. Fragment de vas esferoidal, pasta grisa molt compacta amb punts lluents.
18. Fragment amb perforació de 5 mm. de diàmetre, feta després de la cocció, segurament per posar-hi una gafa de plom per a reparació, pasta gris-siena, interior de la peça gris fosca.
19. Fragment de peça esferoidal amb una mica de carena, pasta gris-siena.
20. Fragment de vora de vas acampanat? de vora una mica voltada, pasta vermellosa, més gris i fosca per dins; procedent d'una peça molt grossa: diàmetre aproximatiu de la boca 40 cm.

Estudi dels materials

En estudiar aquestes ceràmiques convé fer dues consideracions generals:

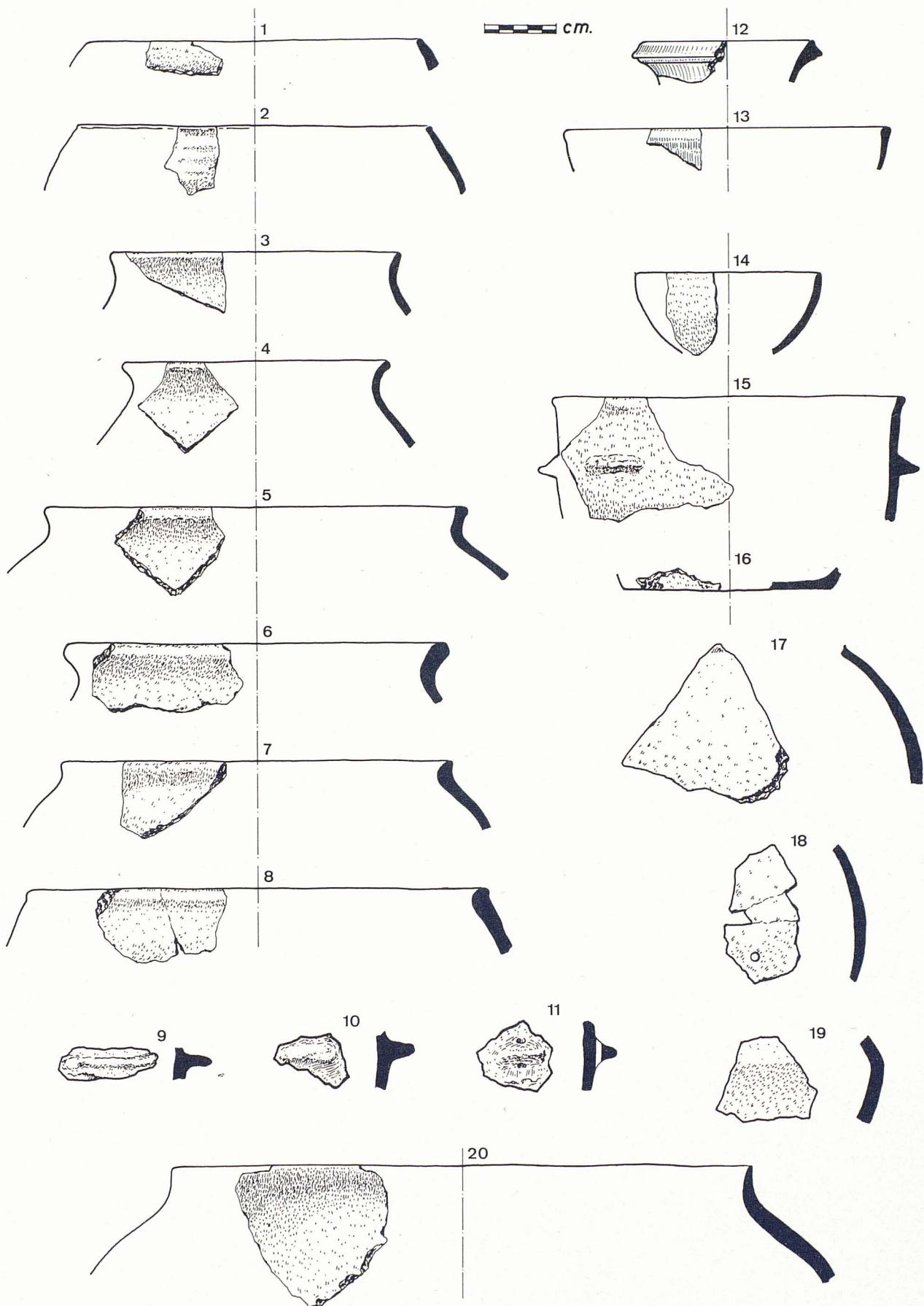
1.ª La seva mida grossa, de 20 a 25 cm. de diàmetre de boca per terme mig, característica de les peces d'un domèstic.

2.ª El que essent materials remoguts i trobats en superfície, no ens ve donada la seva cronologia relativa.

Referent a les formes, si se podrien esser relacionades amb les del Bronze d'arreu de la Mediterrània, els paral·lels més clars els tenim a les altres Balears, alguns amb gran analogia, d'altres més aventurats.

Les formes troncocònica i del bol (*cuenco*) representades també als jaciments de Formentera, estan directament relacionades amb la cultura pretalaiòtica mallorquina i menorquina; la troncocònica a més amb una fase antiga d'ella, ja que sabem que no perdura més enllà del 1.500 a. d. J. C.

Més difícils de relacionar, en general amb materials mallorquins i menorquins, degut a diferències de

pasta i acabat, són les formes globulars i esferoides (números del 1 al 12 i del 17 al 19). Tanmateix tenen un indubtable paralel amb les ceràmiques de la Cova des Riuets de Formentera, considerades com a d'una fase de transició entre les cultures pretalaiòtica i talaiòtica. Notem que el número 17 presenta una gran semblança de pasta amb materials de l'esmentada cova de Sa Mola.

El fragment número 20 recorda bastant, en gros, a un vaset globular de la naveta de Rafal Rubí, atribuit a un talaiòtic arcaic (SERRA i ROSSELLO 1971).

Enc que massa petit perque no sigui aventurat afirmar-ho, podem pensar que el fragment número 6 correspon a una pitoide, forma característica del talaiòtic d'apogeu.

Amb els materials indígenes trobarem fragments de peces a torn que demostren un llarg ús de la cova: un fragment de coll de gerreta púnica tipus Eb. 69 (nº 12); fragments d'àmfora Maña A ó E; fragments d'un plat púníc d'imitació campaniana; un fragment de plat de sigil.lata clara? (nº 13); fragment d'àmfora itàlica de difícil determinació; fragments de ceràmica grisa possiblement musulmana; fragments, sembla que d'igual filiació, d'una gerreta de pasta ocre clar per fora i vermella per dins amb decoració de retxes verticals agrupades de tres en tres; i adhuc un fragment vidriat segurament de Manises.

Conclusions

En conclusió podem considerar la Cova Xives com a lloc d'habitació ocupat amb més o menys continuitat pels eivissencs desde el segle XVI a. d. J. C., fins a l'Edat Mitja. Els pocs restes trobats presenten clares analogies amb materials no sols de Formentera, ans també de Mallorca i Menorca, abarcant diferents èpoques de la nostra prehistòria.

Amb el descobriment d'aquesta cova se marca una nova fita en el coneixement de l'home prepúnic de les Pitiüses i se confirmen les relacions de les seves formes culturals amb les de la resta de les Balears.

BIBLIOGRAFIA

Anglada Gomila J. 1976; "Estudio de una naveta de habitación de Son Mercer de Baix (Menorca)" Mayurqa 15; Ciutat de Mallorca.

Camps J. i d'altres 1969; "Notas para una tipología de la cerámica talayótica mallorquina" Mayurqa II; Ciutat de Mallorca.

Cantarellas Camps C. 1972; "Excavaciones en Ca Na Cotxera (Muro. Mallorca) NAH Prehistoria I; Madrid.

Fernández J. H., Plantalamor L. i Topp C. 1976; "Excavaciones en el sepulcro megalítico de Ca Na Costa (Formentera)" Mayurqa 15; Ciutat de Mallorca.

Rosselló—Bordoy G. 1972; "La Prehistòria de Mallorca" Mayurqa VII pp. 115-156; Ciutat de Mallorca.

Serra M. L. i Rosselló—Bordoy G. 1971; "Excavación y restauración de la naveta meridional de Rafal Rubí (Alayor, Menorca)" NAH XVI; Madrid.

Tarradell M. i Font M. 1975; "Eivissa cartaginesa" Ed. Curial; Barcelona.

Thomás Casajuana J. M. i Montorial J. 1953; "Resultados de una campaña geoespeleológica en la isla Ibiza (Baleares)" Speleon, tom IV num. 3-4, pp. 219-255; Oviedo.

Trias M. i Roca Ll. 1975; "Noves aportacions al coneixement de les coves de Sa Mola (Formentera) i de la seva importància arqueològica" Endins nº 2, pp. 15-33; Ciutat de Mallorca.